

Prof. dr hab. Marek BRYX

Szkoła Główna Handlowa

Kierownik Katedry Miasta Innowacyjnego

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej Pana magistra Stanisława Andrzeja Koziny p.t.

„Partycypacja społeczna w zarządzaniu publicznym i jej wpływ na zrównoważony rozwój małych miast o charakterze turystycznym w Polsce”

Napisanej pod kierunkiem naukowym

Pani Doktor hab. Małgorzaty Pięty-Kanurskiej, Prof. UE

1. Podstawa napisania recenzji

Podstawą napisania recenzji jest uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 23 czerwca br., o czym poinformowała mnie pismem z 6 lipca 2022 Prodziekan Wydziału Zarządzania, Pani dr hab. Joanna Radomska, Prof. UEW.

2. Ocena formalna pracy

Recenzowana praca składa się z 266 stron tekstu w maszynopisie, zawierającego: wstęp, 4 rozdziały merytoryczne oraz zakończenie. Ponadto, dysertacja zawiera bibliografię, spis ilustracji, rysunków i tabel i załącznik prezentujący wzór ankiety badawczej opracowanej przez autora, liczące łącznie 47 stron. Bibliografia składa się z 359 różnych pozycji (artykułów, książek, stron internetowych), w połowie obcojęzycznych, zajmujących łącznie 36 stron maszynopisu.

Formalna strona pracy, szczególnie od strony językowej, delikatnie mówiąc, nie zachwyca. Autor posługuje się co prawda językiem prostym, unika neologizmów i zapożyczeń z języków obcych, za wyjątkiem słów i zwrotów nie mających jeszcze odpowiedników polskich, ale styl wypowiedzi często jest dziwaczny. Przykładowo, zdanie: „społeczność lokalna jest nieodłączną częścią ciała decyzyjnego” (s. 165) budzi we mnie pewien opór. Podobnie, sformułowanie takie jak „aby stawiać mniejsze miasta bardziej centralnie na agendzie rozwoju” (s. 9), które

wskazuje na bezrefleksyjne korzystanie z tłumacza Google lub podobnego. Jest takich zdań niestety więcej. Wątpliwości budzi także czy Polska jest beneficjentem polityki zrównoważonego rozwoju (s. 75), chociaż z pewnością jest jej uczestnikiem. Natomiast zawarte w dysertacji tabele, rysunki i wykresy są przejrzyste (z wyłączeniem rysunku 2 na s. 31) i potrzebne w treści dzieła.

Ponadto, co mnie niepokoi, doktorant posługuje się tak wielką ilością myśli zapożyczonych, iż trudno jest stwierdzić, czy są to jego własne rozważania poparte gruntownym studium cytowanych materiałów, czy też zgrabna kompilacja wielu wypowiedzi, z powierzchownym rozumieniem treści.

To ostatnie wrażenie potęguje użyte dwukrotnie (s.54 i s.66) sformułowanie „Raportu Brundlanda”, co oznaczałoby, że autor nie zauważył studiując ten raport, że Gro Harlem Brundland jest kobietą.

3. Prawdliwość tytułu, układu pracy i struktury podziału treści

Tytuł rozprawy doktorskiej pana St. Koziny odzwierciedla jasno tematykę, która stanowi przedmiot zainteresowań badawczych autora.

Układ pracy nie budzi zastrzeżeń. Po wstępie autor przedstawia rozdział pierwszy w którym prezentuje miasto turystyczne w ujęciu teoretycznym. Następnie, w rozdziale drugim zajmuje się kwestią zrównoważonego rozwoju w aspekcie zarządzania miastem małym, a w szczególności turystycznym.

Kolejny rozdział poświęcony jest partycypacji społecznej; jej zdefiniowaniu i znaczeniu dla rozwoju miast, natomiast w rozdziale czwartym autor zawarł wyniki badań własnych dotyczących wpływu partycypacji społecznej w zarządzaniu miastem na zrównoważony rozwój małych miast turystycznych w Polsce.

Ten układ pracy jest logiczny i nie budzi wątpliwości, ani zastrzeżeń. Wskazuje na przemyślaną koncepcję rozprawy, umieszczając badania własne autora dysertacji na tle dotychczasowych osiągnięć nauki o zarządzaniu oraz na tle szerokich rozważań o konieczności zrównoważonego rozwoju.

4. Ocena merytoryczna

a. Trafność podjętej problematyki badawczej i jej oryginalność

Nie ulega wątpliwości, że zagadnienie zarządzania rozwojem miast w warunkach coraz większej niepewności i większej liczby zagrożeń rozwojowych staje się kluczowym problemem społeczności i władz miejskich. Wykorzystanie mechanizmu partycypacji

społecznej w procesie rozwoju miasta ma wspomóc władze miejskie w realizacji ich zadań poprzez pozyskanie zrozumienia i wsparcia społecznego dla podejmowanych decyzji. Ma także zapewnić uwzględnienie postulatów społeczności miejskiej w budowaniu i realizowaniu strategii rozwoju miasta, dobrostanu mieszkańców, czy inaczej mówiąc – jakości życia w mieście.

Jest to zagadnienie ważne, niełatwe do rozwiązania praktycznego, dlatego jest przedmiotem rozważań teoretycznych nauk o zarządzaniu oraz działań praktycznych podejmowanych w miastach, często także wymuszanych na władzach miejskich np. przy aplikowaniu o środki finansowe.

Biorąc powyższe pod uwagę, uważam temat rozprawy podjęty przez doktoranta za ważny i potrzebny zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia. Ograniczenie problematyki do miast małych o funkcji turystycznej zawęziło autorowi zakres przeprowadzonych przez niego badań, ale nie zmniejszyło znaczenia merytorycznego podjętego tematu rozprawy. Co więcej trafność wyboru tego tematu będzie udowadniała coraz bardziej skomplikowana przyszłość i trudności rozwojowe miast, a w szczególności miast małych, nie tylko o funkcji turystycznej.

b. Poprawność formułowania problemów badawczych

Główny problem badawczy rozprawy doktorskiej został jednoznacznie sformułowany przez jej autora na stronie 11, w formie pytania badawczego: „W jaki sposób modelować partycypację społeczną w zarządzaniu publicznym, aby zwiększyć jej wpływ na zrównoważony rozwój małych miast o charakterze turystycznym w Polsce?”

Odpowiedź na to pytanie to zadanie ważne i ambitne, a zarazem potrzebne teorii i praktyce zarządzania miastem, podobnie jak osiągnięcie celu głównego pracy, który autor rozprawy sformułował następująco: „Identyfikacja partycypacji społecznej w zarządzaniu publicznym i określenie jej wpływu na zrównoważony rozwój małych miast o charakterze turystycznym w Polsce oraz wskazanie kierunku rozwoju partycypacji społecznej na tle istniejących uwarunkowań prawnych, organizacyjnych, społecznych i technologicznych” (s.11). Sformułowanie tego celu wydaje mi się zbyt długie i raczej rozdzieliłbym go na dwa: a/ identyfikacja partycypacji i jej uwarunkowania itd., b/ kierunki rozwoju partycypacji społecznej itd.

Pomimo tej uwagi można uznać cel pracy za sformułowany jednoznacznie i oddający intencję autora, tym bardziej, że został on uzupełniony pięcioma pytaniami badawczymi, a jego realizacji sprzyja przyjęty układ rozprawy doktorskiej.

c. Uzyskane rezultaty i ich znaczenie dla nauki i praktyki

Niewątpliwie tematyka podjęta przez doktoranta jest skomplikowana ze względu na różnorodność aspektów zarządzania miastem, odmienność strategii miejskich, metod i realizacji partycypacji społecznej, niedookreślonych pojęć z zakresu zrównoważonego rozwoju itd., itp. Próba połączenia tych zagadnień w jednym problemie badawczym czyni go niezmiernie złożonym, wieloaspektowym i trudnym do rozwiązania, a zarazem bardzo ambitnym.

Ta trudność z realizacją przyjętego zadania ujawnia się w wielu miejscach rozprawy doktorskiej Pana magistra St. Koziny, co wskazuje albo na powierzchowne rozumienie tematu przez autora, albo na brak umiejętności odróżnienia trendów światowych od sytuacji w Polsce.

Już we wstępie doktorant zaskakuje cytowanym poglądem jakoby miasta małe zazwyczaj rozwijały się szybciej niż duże (s.9). Sytuacja taka jest obserwowana co prawda w niektórych miastach satelickich (np. Legionowo, Piaseczno, które nie należą jednak do miast małych w naszym kraju), ale jednak nie występuje we wszystkich miastach w Polsce. W swojej większości miasta małe w Polsce podlegają depopulacji, a przez to ich możliwości rozwojowe stają się mniejsze. Uruchomienie w nich funkcji turystycznej może oczywiście te negatywne trendy zahamować, a być może nawet odwrócić, co warto było podkreślić, czy wręcz udowodnić w rozprawie.

Inne zdanie na tej stronie również zastanawia: Wielu miastom małym brakuje niezbędnych zdolności instytucjonalnych, aby móc zarządzać szybko rosnącą urbanizacją.” O ile z pierwszą częścią zdania można się zgodzić, o tyle druga wyraźnie prosi o dowód, w których małych miastach w Polsce następuje szybka urbanizacja. Rzeczywistość temu przeczy.

Wyjaśnienie tej nielogiczności znajdujemy w najmniej przejrzystym napisanym rozdziale pierwszym, dotyczącym miast małych. Autor odnosi się do klasyfikacji miast według kryteriów przyjętych przez ONZ, gdzie za miasta małe uważa się te, które posiadają od 250 do 500 tysięcy mieszkańców. Zupełnie nie odpowiada to klasyfikacji wielkości miast w Polsce, stonowanej w dalszej części rozprawy przez jej autora, gdzie 700 miast małych posiada liczbę ludności nie przekraczającą 20 tysięcy. Stąd, jeśli w dysertacji doktorant cytuje na stronie 27 dokumenty ONZ, głoszące iż „małe miasta mogą stać się główną areną lokalnej koncentracji przedsiębiorczości, edukacji i innowacji technologicznych”, to powinien był wyraźnie zaznaczyć, że nie dotyczy to przyjętego w rozprawie obszaru działalności badawczej, lecz miast, według naszego zrozumienia, dużych lub co najmniej średnich.

Kolejna kwestia. Można cytować wspaniałych autorów, ale nie można nie wspomnieć, że oprócz różnych walorów, podstawą turystyki jest bezpieczeństwo turysty. Podobnie, cytowana tabela (za Liu X. i Li J. na stronie 41) nie uwzględnia specyfiki polskiej, którą przecież głównie zajmuje się autor. Wydaje się, że szczególnie w tym rozdziale było niezbędne krytyczne podejście doktoranta do cytowanej literatury.

Podobnie rozdział drugi zawiera szereg uproszczeń, a nie zawiera ocen dokonywanych przez doktoranta. Nie wypadło też pominąć w nim Raportu Rzymskiego, od którego wywodzi się kwestia zrównoważonego rozwoju, która dopiero później poczynając od konferencji Sztokholmskiej ONZ z 1972 roku, ale nie jak pisze autor; „po raz pierwszy” (s. 53) podjęła temat środowiska i rozwoju.

Natomiast wniosek napisany w zakończeniu tego rozdziału (s. 106) zaczynający się od słów „małe miasta turystyczne w Polsce jako liderzy strategicznego programowania...” wskazuje na totalne niezrozumienie rzeczywistości w jakiej funkcjonują małe miasta w Polsce i stoi w sprzeczności z wykonanymi badaniami własnymi autora i uzyskanymi przez niego rezultatami tych badań opisanymi w kolejnym rozdziale.

Uzyskane przez doktoranta wyniki badań, prezentowane w rozdziale czwartym, dowiodły że małe miasta o funkcji turystycznej mogą i powinny stać się miastami zrównoważonymi, do czego przyczynił się przede wszystkim, wskazany przez autora, rozwój infrastruktury miejskiej, dokonany głównie ze środków Unii Europejskiej. Jest to bardzo ważny wniosek dotyczący przyszłości tych miast i podstaw ich dalszego zrównoważonego rozwoju. Niestety, kolejne wyniki badań zawartych w dysertacji nie są już takie optymistyczne. Autor potwierdził powszechne przekonanie o deklaratywnym głównie znaczeniu partycypacji społecznej, wskazując, że dominującą formą partycypacji jest komunikacja jednostronna, a najrzadziej stosowana jest metoda najważniejsza, czyli współdecydowania społeczności miejskiej o strategicznych kwestiach rozwoju, a więc o przyszłości miejsca ich zamieszkiwania.

Co więcej, doktorant wskazał, że tylko kilka z badanych miast stosuje z powodzeniem ważny instrument partycypacji, a zarazem edukacji obywatelskiej, jakim jest budżet partycypacyjny. Podkreślił też, że istniejące mankamenty organizacyjne i merytoryczne, aczkolwiek możliwe do usunięcia przez władze administracyjne, zniechęcają obywateli do aktywnego udziału w kształtowaniu tej części budżetu miejskiego.

Należy się więc zgodzić z konkluzją Pana Stanisława Koziny, iż w odniesieniu do badanych miast, a prawdopodobnie szerzej – do wszystkich miast małych w Polsce, konieczne jest określenie strategicznego kierunku działań zmierzających do wzmocnienia potencjału mieszkańców i miasta poprzez upowszechnianie modelu nowego zarządzania,

uwzględniającego w dużo większym stopniu kwestię partycypacji społecznej w decydowaniu o przyszłości miasta.

Ogólnie rzecz ujmując, praca doktorska pana Stanisława Koziny dotyczy szerokiego zakresu wiedzy z dziedziny zarządzania odnoszącej się do podjętego, skomplikowanego tematu badawczego.

5. Metodyka pracy i jej ocena

a. Dobór literatury i umiejętność wykorzystania źródeł

Należy zwrócić uwagę na bardzo szeroki zakres literatury wykorzystanej przez autora dysertacji. Doktorant musiał zgłębić zagadnienia związane z rozwojem miast, ich strategią, jej uwarunkowaniami z jednej strony, a z drugiej – uwzględnić zagadnienia zrównoważonego rozwoju w ogóle oraz jego odniesienie do postępującej urbanizacji świata, zanim przeszedł do zagadnień związanych bezpośrednio z partycypacją społeczną i jej znaczeniem dla strategicznego rozwoju miast. Z tego powodu literatura wykorzystana w rozprawie jest bardzo obszerna, co jest również wynikiem potraktowania pierwszych trzech rozdziałów pracy jako teoretycznych.

Zarzut, który można sformułować pod adresem autora dotyczy kwestii prowadzenia narracji. Czytając opracowanie odnosi się wrażenie, że Pan magister St. Kozina nadmiernie wykorzystuje literaturę, a za mało eksponuje własne przemyślenia. Wyraźnie brakuje krytycznego podejścia do przytaczanej literatury. Przykładowo: „badacze zwrócili uwagę... (s. 70), nasuwa się więc pytanie - a co na to doktorant?

Wydaje się, że w dzisiejszej rzeczywistości można też pokusić się o krytyczną analizę praktycznej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju sformułowanych na stronie 64. W szczególności odczuwa się brak krytycznej oceny osiągnięć, a raczej ich braku, w działalności ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju. Pomijając oczywiście występującą szeroko paplaninę na ten temat.

Inny przykład. Na stronie 77 autor stwierdza, że nie ma jednolitej definicji miasta zrównoważonego oraz, że „zdaniem niektórych autorów wynika to z faktu, że nie ma na świecie dwóch takich samych miast... Zgadając się z tym ostatnim faktem (nie ma na świecie dwóch identycznych miast) nie mogę zrozumieć dlaczego doktorant poprzestał na tym stwierdzeniu, nie próbując przedłożyć własnej definicji i jej uzasadnić. W gruncie rzeczy, samochodów też mamy setki albo i tysiące modeli, a jednak potrafimy, ze względu na określone cechy, zdefiniować auto.

Takich odniesień autora i jego własnych ocen, lub chociażby spostrzeżeń, najbardziej mi w tej pracy brakuje. Z drugiej strony szeroki zakres dysertacji nie stanowił ułatwienia w wypowiedaniu własnych poglądów przez pana magistra Kozinę.

Nie mam natomiast uwag co do merytorycznego doboru literatury. Nie budzi wątpliwości także umiejętność jej stosowania, jednakże uważam, że w ocenie dorobku publikowanego przez innych badaczy doktorant był zdecydowanie zbyt mało krytyczny.

b. Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania

W przeprowadzonych badaniach własnych doktorant dokonał wyboru 15 miast spośród 196 miast małych, ze względu na posiadane przez nie: produkt turystyczny, funkcje turystyczne, miejsca noclegowe oraz status gminy miejskiej.

Przeprowadzone badania i ich wyniki można zaakceptować, aczkolwiek kiedy autor sugeruje że wzrost rozmiarów bazy hotelowej sprzyja zatrudnieniu, to powinien podać zatrudnienie w takich jednostkach, normatywne lub faktyczne, a nie liczbę posiadanych przez hotele pokoi (s.185).

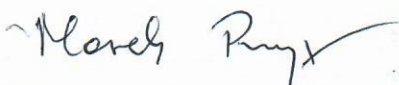
Szczegółowe badania zostały dokonane prawidłowo i dowiodły, że sytuacja w tym zakresie daleka jest od pożądanej o czy już była mowa

6. Konkluzja

Pan Magister Stanisław Andrzej Kozina podjął w swojej pracy niezwykle ważny i skomplikowany, a przez to trudny temat badawczy. Pomimo uchybień, które wykazałem w powyższej recenzji uważam, że założony cel badawczy został przez autora osiągnięty. Nie było to zadanie łatwe, więc pewne niedoskonałości tej rozprawy można usprawiedliwić. Tym bardziej, że autor dołożył starań aby wykorzystać maksymalnie dostępną literaturę przedmiotu z tego, w gruncie rzeczy, interdyscyplinarnego obszaru badawczego.

Uważam, że praca doktorska Pana magistra Stanisława Koziny spełnia wymogi stawiane dysertacjom wynikające z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017 poz.1789).

Konkludując - moja ostateczna ocena rozprawy doktorskiej pana magistra Stanisława Andrzeja Koziny jest pozytywna i wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.


Józefosław, 29 sierpnia 2022